

Csokoládécímkék a hatvanas évekből

Erdő Rebeka

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 1117 Budapest, Pázmány P. sétány 1/a
(e.beka@freemail.hu)

Összefoglaló

A csokoládé gyártása az 1800-as évek közepe táján kezdődött meg különböző részvénytársaságok létrejöttével. Az évek előrehaladtával egyre inkább figyeltek a csomagolások kivitelezésére, melyek mindig tükrözték a kor stílusát. Az 1960-as években az államosítások után a fő hatást a szocialista dizájn gyakorolta a csokoládécímkékre, és a nyugati hatás is meghatározó. Tanulmányomban az ekkor működő legnagyobb csokoládégyárak termékeinek címkéivel foglalkozom. Jelentőségük sorrendjében ismertetem szeleteik, tábláik csomagolásának tipográfiáját.

Kulcsszavak: csokoládé, gyár, címke, szocialista, stílus

Abstract

The making of chocolate started in the middle of the eighties with the establishment of various joint-stock companies. With the development of the time they paid more attention for the packing, which always showed the style of the age. After the nationalization, in the sixties the socialistic design was the biggest influence on the labels of the chocolates and the impression of the west was also determinative. I wrote about the labels of the products of the biggest chocolate factories in my essay. I survey the packing of these chocolate products in the order of importance of the manufacturers.

Keywords: chocolate, factory, label, socialistic, style

Bevezetés

Magyarországon először az 18. században jelent meg a csokoládé, de ekkor még csak ital formájában fogyasztották. Gyártása már az 1800-as évek közepén megkezdődött különböző részvénytársaságok alakulásával, melyek közül az államosítások többek összeolvadtak, és létrejöttek a még ma is névről ismert jelentős gyáraink.

A '60-as években a csokoládéfogyasztás nem volt mindennapos, a középréteg és alacsonyabb rétegek számára főleg nem. Többnyire különböző alkalmakra vagy jutalomként kapták a gyerekek (azaz a célközönség) a finomságokat. Tehát nem volt se annyira elterjedt a csokoládé, mint manapság, se nem annyira megfizethető. Ekkor még a magyar gyárak termékei voltak a polcokon, hiszen azok is biztosították a magas minőséget.

A csokoládégyártás terén éreztetik hatásukat a nyugati kultúrák is, a felzárkózás vágyát keltve, és így a minőség javulását előidézve, mind az édesség, mind a csomagolóanyag tekintetében. Exportra is termeltek gyáraink, így az esélyesebb értékesítés érdekében fontossá vált az efféle idomulás. De nem

szabad megfeledkezni a szocializmus hatásairól sem, hiszen a gyártás állami felügyelet alatt, annak irányításával zajlott, így a címkéken többször felfedezhetők ennek jelei.

A piacon ekkor jelenlévő jelentősebb csokigyárak: a Szerencsi csokoládégyár, a Budapesti Csokoládégyár és a Csemege édesipari gyár, melyeket és csokoládék címkéit mutatnám be a következőkben.

Csokoládé csomagolások

A csokoládé csomagolásoknak a fedésen kívül fontos szerepük van a vásárlók informálásában is. Ezeket olvashatunk magáról a termékről és a gyártóról.

Három fajtáját különböztethetjük meg a csomagolásoknak. Kezdetekben a papírcsomagolások terjedtek el, de belső védőfólia is védte emellett az édességet. A következő elterjedt típus a borítékszerű csomagolás volt. Majd megjelent a kartoncsomagolás. Különösen azon csokoládéknál, amelyekben folyékony töltelék vagy

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: Csokoládé címkék a hatvanas évekből

egész mogyorók voltak. Régen ezeket használták, de ma már, a takarékoság érdekében, celofánba vagy gyakran műanyag fóliába csomagolják a csokoládét. Én mivel a '60-as évek csokoládécímkeire szorítkozom, ezért csak a papírcsomagolásokat mutatom be.

A címkéken megjelenő illusztrációknak is több típusa van. Vannak, amelyek magával a csokoládéval kapcsolatosak, mint pl. a tej, a tehén vagy a kakaóbab. Azokon a címkéken, amelyek különleges alkalmakra készülnek, az alkalomnak megfelelő motívumok láthatók, pl. a gyerekeknek szánt csokikon vagy a karácsonyi csomagolásokon. Bizonyos vállalatok hagyományos színeket vagy illusztrációkat használnak, mint a Milka vagy a Cadbury's.

A papírokon olvasható alapvető információk a következők: a gyártó, a csokoládéfajta illetve a tömeg. A '60-as évektől informatívabbak lettek a címkék, és elkezdett megjelenni rajtuk a gyártás dátuma, a gyár címe is. Az utóbbi időkben olvasható ezeken az összetétel és az allergiával kapcsolatos információk is (The chocolate wrappers 2009).

Szerencsi csokoládégyár

Az első és legnagyobb hírnevet szerzett gyárunk a Szerencsi csokoládégyár volt. 1921. július 1-jén alakult meg Szerencsen, és a II. világháború előtt az ország legnagyobb csokoládégyárának számított (Csokoládévilág 2009). Kezdetben a Magyar Kakaó- és Csokoládégyár Részvénytársaság nevet viselte, mígnem az 1948-as államosításoknál megkapta a Szerencsi csokoládégyár nevet. Még az 1960-as években is jelentős szerepet töltött be az édesség termelésben, hiszen az országosnak a 29%-át állította elő.

Több csokoládé sorozatot hoztak létre a gyár berkein belül, melyeket jó marketingfogásnak is tekinthetünk, mert sokakat ösztönzött a szeletek papírjainak gyűjtésére. Főleg a gyerekek lehettek a célcsoportjai ezeknek, a vicces és tanító célzatú csomagolásokból ítélve.

Ezen csomagolásokból/címkékből mutatnék párat.

Jeles, kitűnő

Egy közkedvelt sorozat volt az érdemjegyekről elnevezett Szerencs csokoládészelet tejsokoládés és étcsokoládés változatban. A címkéik az Állami nyomdában készültek, tehát kivitelezésükért, tipográfiájukért és illusztrációjukért az itt dolgozók voltak felelősek.

A jeles címkéjű csokoládé papírja (1. kép) kék színű, mely általában a mai napig a tejsokoládé papírok hagyományos színe. Maga a típust jelző felirat (tejsokoládé) verzál, talpatlan betűtípusú, mely egyszerűsége miatt jól olvasható mindenki számára. Fehér színéből magára a tejre is

asszociálhatunk, mindemellett környezetéből hangsúlyosan kiemelkedik. Elhelyezése is ehhez járul hozzá, hiszen a felső lécen kap helyet a címke elülső oldalán. A gyártó cég neve (*Szerencs*) arany folyóírás, szépen kialakított kanyargós felirat a jobb alsó sarokban. A címke alsó felét egy fehér nagyméretű, egyenes szám foglalja el, amelyet mintha a tanító/nő írta volna fel mintaként a kisdíjak számára. A fókuszban egy kockás tantermi tábla illusztrációja látható „jeles” felirattal, amit fehér krétával írtak fel a fekete, 5 madár által tartott tárgyra. Ez kurzív, kézírás imitáló gyöngybetűs írás. A hátoldalon kisebb méretű, fekete, talpas betűkkel tüntették fel a fogyasztási árat (fogy. ár: 2-Ft).

1. kép: „Jeles” csokoládécímke (A szerző képe, ahogy a soron következő magyar címkék is)

A „kitűnő” címkéje (2. kép) piros színű, amely fajtájára utal, hiszen étcsokoládé, amely „színszimbolika” a mai napig él. Itt alul és fölül is aranszínű szalag fut, amelyeken fekete feliratok láthatók. Fent kurzívban szedve, mint egy kézírás jelenik meg a Szerencs gyártó neve, illetve lent a csokoládé fajtájának megnevezését olvashatjuk, amely sans serif, álló és verzál. Az előző címkével megegyező tipográfiájú így tartva a sorozat jelleget. A középpontban az ötös szám áll, melynek formájáról a tanuló kézírásra asszociálunk, ahogy az utána következő „kitűnő” feliratról is. Az utóbbi kurzív típusú, és mintha kisiskolás vonalazású füzetbe lenne írva. Az illusztrációk jó összhangot képeznek a számmal és az írással, mert a két mosolygós kisgyerekarc két kisiskolást reprezentál. A hátsó oldalon szintén szerepel a fogyasztási ár, ugyanolyan betűtípusban, mint a másik címke esetében.

2. kép: A kitűnő csokoládé címkéje

Ábécé

Egy másik elterjedt csokoládésorozat az ábécé különböző betűiről neveztetett el. A Békési nyomdában készültek a csomagolásaik.

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: Csokoládé címkék a hatvanas évekből

Mindegyik címkén ugyanabban a betűtípusban találhatóak meg a nagyméretű, verzál, talpas és kontrasztos betűk az elülső oldalon Ezek csupán színükben és elrendezésükben térnek el. A hátoldalon is egy méretben fordulnak elő a kisebb, verzál betűkkel írt feliratok, mint a „Szerencs csokoládégyár Szerencs” illetve még kisebb betűméretben, fettesítve és más színben a fogy. ár középre igazítva. Ezek színei eltérnek a különböző címkéken.

A „C” betű (3. kép) fehér színű és a címke jobb felső részén található különböző illusztrációkkal körülvéve, amik mind „c” kezdőbetűsek: cápa, cipő, ceruza, cinege, citrom, cérna. A hátoldalon a gyár neve fehér, a fogy. ár pedig fekete, mivel a csomagolás alapszíne halványnarancs.

3. kép: „C” betűs címke

Az „M” betűs címkén (4. kép) a háttér és a betűk színe, mind az első, mind a hátsó oldalon megegyeznek, de az „M” a bal felső mezőben található majom, mák, málna, medve, méhecske és mókusz rajzokkal övezve.

4. kép: „M” betűs címke

A „P” betű címkéje (5. kép) élénk narancs, így maga a betű fehér és középre igazítva helyezkedik el. Az ábrák szintén az előzőek koncepciójában vannak elhelyezve a betű körül. Ezek a papagáj, a pipa, a puma, a paprika, a pipacs és a pók.

5. kép: „P” betűs címke

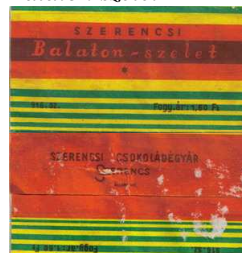
A „T” címke (6. kép) fehér színű, a betű élénk narancs, középre igazított és egy toll, egy tehén, egy tulipán, egy tű meg egy toboz illusztrációt láthatunk körülötte. A hátulján pedig a gyár felirata szintén narancs, a fogyasztási ár azonban fekete.

6. kép: „T” betűs címke

Tehát a sorozat jellegért nem csak az alap koncepció (ábécé betűi), hanem az illusztrációk elrendezése, a betűtípusok megegyezése is felelős.

Balaton szelet

7. kép: A Balaton-szelet címkéje

Nemcsak sorozatos koncepciójú csokoládék születtek Szerencsen, hanem itt teremtették meg a boltokban még ma is kapható Balaton-szeletet (7. kép). Ennek papírján rendkívül jól megfigyelhető a kor politikai hatása. A csomagolás alapvetően nagyon egyszerű. Az alja narancsszínű, felseje pedig narancs, sárga és barna csíkos, az oldalai zöld és sárga csíkozásúak. Felül a narancssárga csíkbán a „Szerencsi” feliratot olvashatjuk középre igazítva, verzálban szedve, talpatlan, fettet betűtípusban, ritkított betűközzel és barna színnel. Ennek tipográfiája a szocializmusban elterjedt volt. A középső barna mezőben a márkanév olvasható középre igazítva, amelyben a Balaton és a szelet közötti kötőjel egy hullámvonal, utalva a „magyar tenger” hullámszerűsére. Kurzív, kontrasztos, kézírásra emlékeztető betűtípusban szedett. Alul fettet, fekete betűkkel olvasható, jobbra igazítva a fogy. ár és balra igazítva a 916-os sorszám.

Budapesti Csokoládégyár

A gyár a Stühmer cég államosításánál történő beolvasztásával jött létre a Magyar Édesipari Vállalat névváltoztatásával (Stuhmer, 2009).

Stühmer 1868-ban alapította meg Magyarországon legnagyobb csokoládégyárát, mely nagy presztízsnak örvendett, és exportra is termelt (Párizs, Abbázia). A 20-as, 30-as években csomagolástechnikája nagymértékben fejlődött, hazánk élvonalába tartozott. Dobozeborítói és csomagolópapírjait elsőrangú iparművészek tervezték.

A '60-as évek elején még megőrizte nevét a gyár, de később az átszervezések alatt, 1963-ban a

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: Csokoládé címkék a hatvanas évekből

Csemege Édesipari Vállalatba olvastották be a budapesti csokoládégyárak termelését.

Tibi csokoládé

8. kép: A tibicsoki címkéje

Ennek a csokoládégyárnak a nevéhez fűződött többek között a 21. században, egy kis szünet után, a hagyományos logóval visszatérő tibi csokoládé (8. kép).

A fajta a gyár alapítójának Stühmer Frigyesnek unokájáról, Tiborról kapta a nevét. (tibicsoki 2009). Elsősorban gyerekeknek szánták. A különleges csokoládé minősítést is megkapta a szelet, a felhasznált anyagok magas kvalitása miatt (55% kakaó, 30% kakóvaj).

A címkéken a már említett tibi logó olvasható. Kicsit bohókás benyomást kelt, mert gyerek kézírás imitál, és diagonálisan helyezkedik el az elülső oldalon, citromsárga színben, kék háttéren. Ezen kívül a bal felső sarokban, balra igazítva jelenik meg a gyár felirata verzálban és fettesítve, talpatlan betűtípussal. A jobb alsó sarokban a csokoládé típusa olvasható minusculában, valamivel nagyobb betűméretben, talpatlan betűtípussal, fettesítve. A hátoldalon, kisméretben fel van tüntetve a fogyasztói ár. Egy fehér keret jobb felső sarkában található jobbra igazítva, fettesítve, talpatlanul, a tibi logó mellett, és a csokoládé szlogenje felett, amely a következő: „Tibi. Nemcsak a Mama kedvence”. Különlegesen bolondos stílusban íródott, mert a „nemcsak” szó első és utolsó betűje nagy, és a többi betűvel ellentétben nem gyerek kézírással íródtak. Ez a szó nagyobb betűméretű, mint a többi. Azok fettesített állóbetűk és a „Mama” szó nagy kezdőbetűjű a mondat közepén.

Sportszelet

9. kép: A sportszelet címkéje

Folytatva a sort a még ma is fennálló márkanévvel, fontos megnevezni a Sportszeletet is (9. kép), amit mind a mai napig árusítanak, mint magyar specialitást. Hazánk hagyományos

finomságaként tartjuk számon. Címkéjének színei a máig megőrződtek, hiszen a sárga és a zöld dominált a 60-as évek papírjain is. A „Sportszelet” felirat középre igazítva, kurzívval szedve, mint folyóírás jelenik meg, kontrasztos betűkkel, barna színben, így a csokoládéra utalva. A „sport” és a „szelet” szócskát egy diszkoszvető alakja választja el egymástól. Mint a sport és erő szimbóluma jelenik meg, mivel gyakran reklámozták azzal, hogy ettől erőre kap az ember. Mögötte az „MHK” logó olvasható, azaz a „Munkára, harcra kész” szlogen rövidítése. Ez tükrözi igazán az állam hatását, ahogy propagandisztikusan buzdították a népet jelszavaikkal gyakran még a tömegcikkcek csomagolásain is. A három betű közül a középső hangsúlyosan kiugrik nagyobb méretével. Nem csak hosszabb, de szélesebb is, mint az öt körülvevők. A gyár neve alul és felül is szerepel narancssárga színben. A „Budapesti” fettet, kevésbé kontrasztos, álló betűkből áll, míg a „Csokoládégyár” díszített, verzál, talpas betűkből, amely esetében az első és az utolsó betűnél szimmetriát fedezhetünk fel. A „C” betű mintegy tükrözéseként jelenik meg az „R” betű szárának felkanyarítása a szó végén. A címke alsó részén van feltüntetve a fogy. ár, és a nyomda ahol készült. Annak felirata verzál, kisméretű, talpas, fettet és kontrasztos, ahogy a másik írás is.

A design és a tipográfia egyszerűségén, a színválasztáson és a szlogenek érezhető a szocialista eszmékhez való igazodás.

Újító szelet

10. kép: Újító szelet címkéje

Ennek a címkének (10. kép) a külleme a szocialista designnak felel meg, ahogy az elnevezés is illik a kor „hangulatához”. A színválasztás az eddigiekhez hasonlóan a fehér alapon piros, zöld, sárga és fekete. Melyek használati cikkeken is visszaköszöttek. Az „újító” szó betűi, mintha különböző újságcikkekből lettek volna kivágva, csak egy betűtípusban. Kis színes sávokban helyezkednek el különböző színkombinációkban. Ráadásul nem egy sorban, hanem ugrálnak a betűk, amelyek minusculában íródtak, erősen kontrasztosak, talpasak (íves) és fettek. A fehér háttéren pöttyöket is láthatunk, minden páratlan betű alatt, az alapszínnel megegyezően. Ezek geometrikus formákkal a konstruktivizmus stílusát

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: Csokoládé címkék a hatvanas évekből

idézük meg, és asszociálhatunk akár az ekkor épült panelekre is.

A „szelet” szó fekete, álló, verzál, kontrasztos, talpatlan, fettetelt, betű az „újító” felirat jobb alsó sarkában, jobbra zárva. A hátoldalon a gyár fekete, verzál, fettetelt, középre igazított betűi olvashatók, és ugyanolyan típusú a fogy. ár. felette.

Csemege Édesipari Vállalat

1963-ban alapult meg különböző gyárak egybeolvasztásával. Ekkor már Budapesten nem működött csokoládégyártás, hanem vidékre tevődött át a termelés. Többek között ennek a célnak alárendelve egyesültek. Csokoládéinak papírjai követik a kor stílusát.

Úttörő szelet

11. kép: Úttörő csokoládé címkéje

Az Utasellátó Vállalatot a Minisztertanács megbízásából 1948-ban alapította a MÁV. (Mavstart 2009). Feladata abból állt, hogy kielégítse az utazók mindenmű igényeit. Így az élelmiszer is.

Így születtek meg a különféle állomásokon és járműveken árusított Utasellátó csokoládék (11. kép).

Az egyik ilyen címkéjén az úttörővasút felirat olvasható. A Magyar Úttörők Szövetsége 1946-ban alakult meg és a későbbiekben a cserkészeket is beolvasztották ebbe a kommunista szervezetbe. A szocializmus alatt az iskolás gyerekek nagy része tagja volt. Külön egyenruhát viseltek és pontok megfogadására esküdtek fel. Szlogenjük a következő volt: „Úttörőnek lenni jó”. Jelvényük pedig a magyar zászló kis tűz szimbólummal.

Így az elnevezés az állam behatására utal, és ezt csak erősíti a tipográfia, illetve az illusztrációválasztás.

A célközönséget minden bizonnyal a gyerekek képezték.

Maga a felirat nem kifejezetten szép kivitelezésű, nagyméretű, verzál, fettesített, kontrasztos és álló. A fehér színű betűket piros kontúr veszi körül, amelyről joggal asszociálhatunk a hatalmon lévőkkel. A „vasút” szó vörös, kisebb méretű, verzál, kurzív, kontrasztos, fettesített betűkből áll, ritkított közzel.

Az „Utasellátó” logó szintén piros, és a feliratot, mely verzál, álló, kontrasztos, fettesített, szárnyat mintázó embléma veszi körül.

Az írások háttérében illusztrációk találhatók. Egy fákkal övezett úton zakatol kék gőzfelhőket

kibocsátva egy piros vonat az állomás felé. Ott egy úttörő lány várja egyenruhájában, azaz kék uniformisában és piros sapkájában megállást jelző indexikus táblával. A háttérben felsejlik a sárga állomás, amelyre a magyar zászló látható kitűzve.

A hátulján szintén megjelenik az embléma, és piros, kurzív, verzál betűkkel a gyártás helye, a fogyasztói ár és a Csemege Édesipari gyár logója. Utóbbi egy háromszög alakban keretezett tengeren úszó vitorlást ábrázol, és a hajó teste a „csemege” felirat.

Ma is megtalálható ez az édesség a boltok polcain, de sajnos már nem ugyanabban a minőségben.

Fradi

12. kép: Fradi csokoládé címkéje

A ma is létező FTC egyesület nevét viseli ez a csokoládészelet, amelynek több érdekessége is van. (12. kép)

A felirat nagyméretű, figyelemfelkeltő és a középpontban diagonálisan van elhelyezve. A betűk háromdimenziós hatást keltenek a színek játéka miatt. Mivel a háttér egy téglalap átlójának mentén el van metszve, és az így létrejött felső háromszög zöld, az alsó pedig fehér – azaz Fradi színekben pompázik – az átlón elhelyezett írás a betűk felénel megváltozik, és felül fehér, alul zöld színezetet öltözik. A 3D-s hatásért az arany kontúrok felelősek, melyek talán régi dicső focimúltunkat fejezik ki, hiszen a Fradi több focistája is tagja volt az aranycsapatnak. Nagyméretű, álló, verzál betűk. Erősen kontrasztosak, ami az „R” betűn látszik leginkább, mivel a kikanyarodó szára és a hurok jóval vékonyabbak az egyenes szárnál. Talpuk némiképp lekerekített, így kontrasztot képez a betűk szárainak szögletes mivoltával. Az „F” betű felső szárának a talpa csupán „féltalp”, de lefelé meghosszabbított. A felirat tehát modern benyomást kelt.

Az illusztrációk szimmetrikusan helyezkednek el (középpontosan). A bal felső sarokban egy fehér és arany focikapu, lent pedig egy arany focilabda egy fűcsomón. Ezek egyértelműen szimbolizálják az egyesület által űzött sportot.

Az egész téglalap arany kerettel keretezett, és azon az „1, x, 2” sorozat fut végig, amely a fogadásoknál és a totónál ismeretes.

A papír két oldalán feliratok olvashatók. Az egyikken a „Csemege Édesipari Gyár” kurzív, verzál, fehér betűi és a „Budapest” szó. A másikon

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: Csokoládé címkék a hatvanas évekből

pedig a „Kakaós tábla különlegesség” ugyanabban a betűtípusban, balra zártan.

Az alsó felén a fogyasztási ár verzál, álló betűi és a gyár már az előzőnél említett logója látható.

Tehát a tipográfia, a színek és az illusztrációk teljes mértékben megfelelnek a focicsapat sajátosságainak. A szeleteket nem csak a pályákon, hanem kis trafikokban is lehetett vásárolni, így akár a népszerűsítés eszközei is lehettek.

Tejcsokoládé

13. kép: Tejcsokoládé címke

A táblás csokoládéről eddig nem esett szó, és pont emiatt mutatnám be a Csemege gyár egyik jellegzetes tejcsokoládés tábláját (13. kép). A fajta felirata aranszínben pompázik a kék címkén. Az alsó mezőben középre igazítva helyezkedik el. Kontrasztos, sans serif, kövérített, verzál, álló, különleges betűtípusban, amelynél az ékezetek fektetettek, és a szemek feltűnően keskenyek. Az „S” betű szárai párhuzamosan futnak a tengelyt képező szárral, mely nem hagyományos stílus. A középpontban azonban a kisebb betűkkel írt gyárjelzés középre igazított és fehér színű, amely a tejsre utalhat. Ritkított betűközzel, verzálban szedett a két „csemege” logó között. Ezek annyiban térnek el az előzőektől, hogy az eredeti logó egy fehér körben található.

A hátoldalon a „Gyártja: Csemege Édesipari Gyár Budapest” felirat olvasható barna színben (mint a csokoládé), verzálban, talpatlan, kontraszt nélküli, kövérített, álló betűkkel. Ennél kisebb méretben szerepel balra igazítva az előző szöveg alatt a csokoládé mennyisége (100 gramm) és jobbra igazítva a fogyasztási ár ugyanabban a betűtípusban.

Ennek dizájnja is szocialista dizájnt követi, de az illusztrációt betudhatjuk nyugati hatásnak is, hiszen Svájcban vagy Németországban gyártott tejcsokoládékon gyakran jelentek meg a tehén „motívumok”. És a reklámokban is – még mind a mai napig – fontos szereplők a bocik, akik a csokoládégyártáshoz nélkülözhetetlen tejet adják.

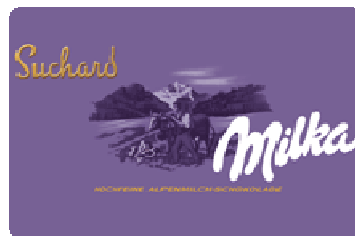
Nyugati címkék

Bemutatom, hogy miben különbözik egy nyugati csokoládécímke kelet, szocialista dizájnt követő példányaitól.

Ezek sokkal igényesebben illusztráltak, tipografáltak és színesebbek.

Erre jó példa a 60-as évek Milka csokoládé címkéje. A betűk a magyar címkék betűihez

hasonlóan folyóírást imitálnak, de maga a kivitelezés sokkal szebb. A papír színe, szintén nem a Magyarországon megszokott színek közül való, hanem lila, amely még ma is a gyártó cég csokoládéinak színe. Maga az anyaga is jobb minőségű, vastagabb papír és a betűk domborúak. Az illusztráció már-már fényképszerű, igényesen kidolgozott.

14. kép: Milka csokoládécímke 1960 (Milka 2009)

Egy másik nyugati csokoládémárka a Cadbury's címkéje is jelentős eltéréseket mutat összehasonlítva a magyar csokoládécímkékkel.

Ennek a csokoládénak nincsen fantázia neve (ahogy az előzőnek se), így az illusztrációk sem ahhoz alkalmazkodnak. Ezen megjelenik a csokoládé képe, és mivel gyömbérisítésű, és az egy köztudottan keleti fűszernövény, így egy keleties díszítésű szelence illusztrációja is látható a papíron. A feliratok nagyon változatosak. Az ízesítés felirata eltér a Cadbury's logó mindkét fajta írásától, azaz a kurzív aranytól és az álló kontrasztos verzál betűtől is. Olvashatunk a címkén, a logón és a fajtán kívül, a csomagolásról, illetve az ízesítésről szóló rövid szöveget, melyek kisebb betűméretűek és sorkizártak vagy középre igazítottak. A hátoldalon található ezek, ahol a gyártó neve és logója, ill. a tejcsokoládé hangsúlyozására készült kör alakú illusztráció is. A színek változatosak, pl.: a nyugaton gyakran megjelenő lila és arany kombináció.

15. kép: Cadbury's csokoládécímke 60's (The chocolate wrappers 2009)

Összegzés

A csokoládégyártásnak a 60-as években nagy divatja volt, és Magyarországon is több csokoládégyár működött. A címkék nagyon változatosak lehetnek, és a koncepciók jellemezhetik magát a gyárat is. Komoly hatással a szocialista-kommunista design és a nyugati hatások

TIPOGRÁFIAI DIÁKKONFERENCIA 2009. DECEMBER

Erdő Rebeka: Csokoládé címkék a hatvanas évekből

voltak a tipográfiai és illusztratív megoldásokra. Talán a Budapesti csokoládégyár címkéin fedezhetjük fel leginkább a kor stílusának erős befolyását.

Hivatkozások

Csokoládévilág (2009) *Mesél a múlt: Szerencsi csokoládék.* URL:

<http://www.csokoladevilag.hu/content/view/187/55/>

Máv-start (2009) *60 éves az utasellátó.* URL:

<http://www.mav-start.hu/mavstart/utasellato.php?mid=14811117395a71&chapter=5>

Stuhmer (2009) *Bemutakozás.* URL:

http://www.stuhmer.hu/hu/bemutakozas_.php?page=2

The chocolate wrappers (2009) *The chocolate wrappers museum: Wrappers* URL:

<http://www.chocolatewrappers.info/wrappers.htm>

Tibicsoki (2009) *Márka története.* URL:

<http://www.tibicsoki.hu/kezdo.php?f=11>

Tmgbp (2001) *'60as évek.* URL:

<http://www.tmgbp.hu/tmg/Honlap/DIAKELET/VEGZETT/tortenet/60.htm>

Képhivatkozások

Milka (2009) *A márkáról: Időrendi áttekintő a Milkáról* URL:

<http://www.milka.hu/milka/page?siteid=milka-prd&locale=huhu1&PageRef=31#>

The chocolate wrappers (2009) *Wrappers from my collection according to country origin* URL:

<http://www.chocolatewrappers.info/Australie/Cadbury/aucgin6.jpg>